

5. Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод (з протоколами). URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_004#Text.
6. Загальна декларація прав людини. Прийнята і проголошена резолюцією 217 А (III) Генеральної Асамблеї ООН від 10 грудня 1948 року. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_015#Text.
7. Міжнародний пакт про громадянські і політичні права. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_043#Text.

*Сєдова Ольга Олександрівна,
помічник судді Господарського
суду міста Києва*

«ЦИФРОВА РЕАЛІЗАЦІЯ ПРАВА НА ДОСТУП ДО ІНФОРМАЦІЇ ЯК РЕЗУЛЬТАТ ВПЛИВУ НАУКИ»

В сучасному розвитку науки особливе місце займає розвиток цифрових технологій, які є механізмом та способом реалізації людиною її прав на свободу думки, слова, поглядів та переконань.

Розвиток технологій дав змогу людині вільно висловлюватися на актуальні суспільству теми, впливати та формувати суспільну думку, яка в подальшому може переростати в суспільні процеси, як в негативному так і в позитивному сенсі.

Одним із способів вираження людиною власної думки та переконання є поширення інформації за допомогою цифрових технологій в мережі Інтернет (соціальні мережі).

При використанні цифрових технологій в процесі реалізації людиною права вільно збирати, використовувати і поширювати інформацію необхідно пам'ятати про інформаційну та цифрову культуру.

Загалом інформаційну культуру можна охарактеризувати як основу загальнолюдської культури, оскільки вона регулює будь які інформаційні взаємодії. [4, с. 128]

Головко О.М. наголошує, що поняття «цифрова культура» є вужчим та дотичним з поняттям «електронна культура», яка передбачає стимулювання та мотивування поширення здобутків у сфері культури за допомогою інформаційно-комунікаційних технологій.

Дотримання цифрової та інформаційної культури одночасно може забезпечити адаптацію інших суб'єктів інформаційної діяльності до встановлених норм (правил поведінки) даної сфери, що дасть змогу мінімізувати можливість порушення прав особистісного характеру.

Підвищення рівня таких понять як «цифрова культура» та «інформаційна культура», судячи з національного законодавства, має створити умови для забезпечення інформаційної безпеки людини [1, с. 38].

Ця думка також підтверджується багатьма вченими, зокрема Дзьобань О.П. наголошує, що рівень інформаційної культури суб'єкта прямо

пропорційний рівню інформаційної безпеки. Причому, що вище рівень інформаційної культури – то менше загроз останньої (тобто то вище рівень інформаційної безпеки) [3, с. 77].

Збільшенням темпів розвитку цифрових технологій, впровадження їх у побут та у всі сфери життєдіяльності спричиняє необхідність підвищення якості та розвитку суспільства задля забезпечення їхньої готовності до можливості опанування та осмислення чогось нового, зумовленого глобальною цифровізацією.

Глобальна цифровізація дотична і до правової системи України в результаті чого вимагається постійне удосконалення та оновлення законодавства, яке дало б змогу здійснювати належний захист прав громадян оперативної та в тенденції з розвитком цифрових технологій.

Кабінетом Міністрів України ще у 03.03.2021 розпорядженням № 167-р схвалено Концепцію розвитку цифрових компетентностей та затверджено план заходів задля її реалізації у строк до 2025 року.

Формування і розвиток цифрової компетенції в суспільстві здійснюється, зокрема, шляхом підвищення рівня обізнаності громадян щодо небезпек в Інтернеті.

Рівень інформаційної та цифрової культури є основним маркером загального рівня розвитку суспільства та окремої особи, що відображається у здозі адекватно реагувати на інформаційні атаки та протидіяти їм у передбачений законодавством спосіб, при тому не порушуючи права та інтереси інших суб'єктів.

Прикладом вразливості людини, посягання на її честь та гідність стали неодноразові інформаційні атаки країни – агресора у зв'язку із активізацією воєнних дій на території України.

Саме штучно створена інформаційна повістка, висвітлена серед широкого кола громадян, може створювати умови поширення дезінформації та тим самим посягати на безпеку людини, громадянина та держави в цілому.

На прикладі зовнішніх інформаційних атак можна прослідкувати досить різні показники рівнів інформаційної культури (обізнаності) громадян в залежності від прошарку населення, рівня освіченості, інформаційної обізнаності та цифрової культури, оскільки надання людині доступу до цифрових технологій не свідчить про їх раціональне та свідоме використання, без шкоди оточуючим, національним та державним інтересам.

Новітні цифрові технології, наприклад такі як можливість публікацій в соціальних мережах, надають людині спосіб швидко розповсюджувати серед широкого кола «споживачів» інформацію, яка за наслідками осмислення перетвориться в думку, яка в тому числі може порушувати приватність інших, бути націленою на приниження честі та гідності або ж бути недостовірною та навмисно викривленою.

За цих умов актуальною постає проблема пошуку балансу між захистом думки та потребами захисту інформаційної і національної безпеки. Тобто, в умовах правової держави та розвитку інформаційного суспільства мають бути

законодавчо визначені обмеження довільного поводження з правами людини, зокрема, в інформаційній сфері [5, с. 182].

Право на приватність забезпечується статтею 8 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод, яка не містить вичерпного визначення приватності або приватного життя, оскільки це поняття дуже широке та включає в себе, зокрема, професійну і ділову діяльність, особисту репутацію та інформацію, захист даних, інформація про здоров'я особи, тощо.

Порушення права на приватність та особистий простір третіх осіб шляхом здійснення публікацій в мережі Інтернет, які принижують особу та є недостовірними свідчать знову ж таки про низьку самосвідомість та правову культуру виконавця (поширювача інформації).

Така недостовірна інформація, яка порушує немайнові права особи, підлягає спростуванню, що тим самим забезпечить захист та відновлення порушеного права згідно положень статті 277 Цивільного кодексу України.

Труднощі захисту та відновлення порушеного права виникають у особи з анонімним цифровим суб'єктом, який діє у віртуальному просторі, оскільки регулювання подібних відносин передбачає модернізацію багатьох юридичних процедур у чинному праві, пов'язаних, зокрема, з ідентифікацією особи як суб'єкта права, з реалізацією прав людини в цифровому просторі, з фінансовими цифровими технологіями, з використанням баз даних, з визначенням поняття віртуальної речі, виявленням її творців тощо [18, с. 30].

Так, процеси розвитку науки та цифрових технологій є взаємопов'язаними та такими, що відбуваються постійно, проникаючи у кожен сферу життєдіяльності людини, що відповідно потребує готовності суспільства до їх вивчення, удосконалення їхнього механізму правового регулювання та контролю, а також свідомого застосування задля уникнення загрози наслідків порушення прав та свобод людини.

Список використаних джерел:

1. Головка О.М. Цифрова культура та інформаційна культура: права людини в епоху цифрових трансформацій». Інформація і право. № 4(31)/2019. С. 37-44.
2. Гордеюк А.О. Проблема правового регулювання приватноправових відносин в умовах їх віртуалізації. Форум права. 2018. № 2. С. 27–36.
3. Дзьобань О.П., Мануйлов Є.М. Інформаційна безпека в контексті інформаційної культури. Інформація і право. № 1(20)/2017. С. 74-81.
4. Макаренко Л.Л. Інформаційна культура особистості: Історико-педагогічний аналіз. Науковий часопис НПК ім. М. Драгоманова. Випуск 53/2016. С. 128-141.
5. Хаустова М.Г. Стандарти прав людини в сфері цифрових технологій під впливом глобалізаційних викликів. Збірник наукових праць НДІ ПЗІР НАПрН України. Вип. 5: Цифрові трансформації України 2021: виклики та реалії : за матеріалами II круглого столу (м. Харків, 20 вересня 2021 року) / за ред. С.В. Глібка, К.В. Єфремової. Харків: НДІ ПЗІР НАПрН України, 2021. С. 180–189.